

Yleisten asioiden neuvosto 21.3.2023

Yleisten asioiden neuvosto kokoontuu 21.3. Brysselissä. Suomea edustaa kokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

Neuvosto valmistelee **23.–24.3. järjestettävää Eurooppa-neuvoston kokousta** keskustelemalla Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta, jonka aiheita ovat Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ja EU:n tuki Ukrainalle; kilpailukyky, sisämarkkinat ja talous; sekä energia.

Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomi tukee pyrkimyksiä saada Venäjä ja sen edustajat vastuuseen laittomasta hyökkäyssodasta ja sen vaikutuksista, mukaan lukien sodan aiheuttamien vahinkojen korvaaminen. Suomi on valmis tarkastelemaan myönteisesti uusia esityksiä Ukrainalle annettavan tuen kasvattamiseksi ja Ukrainan asevoimien tukemiseksi Euroopan rauhanrahaston rahoitusta hyödyntäen. Suomi on valmis tutkimaan yhteishankintojen käyttöä Ukrainan tukemiseksi.

Suomi katsoo, että reilu kilpailu, toimivat sisämarkkinat ja nykyisten EU-varojen tehokas käyttö ovat EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn perusta ja avainasemassa nykyisten ja tulevien haasteiden ratkaisemisessa. EU:n teknologisen johtajuuden ja globaalin kilpailukyvyn tueksi tarvitaan osaamista. Avoimella ja sääntöihin perustuvalla kaupalla on keskeinen rooli EU:n kilpailukyvyn turvaamisessa ja vihreän siirtymän tukemisessa. On tärkeää, että EU säilyy jatkossakin avoimena kansainväliselle kaupalle ja investoinneille ja edistää kansainvälisessä kaupassa tasavertaisia toimintaedellytyksiä. Nykyisessä tilanteessa EU:n varoja tulee voida hyödyntää mahdollisimman joustavasti EU:n kilpailukyvyn, resilienssin ja vihreän siirtymän edistämiseen.

Suomi pitää tärkeänä, että energiamarkkinoiden toiminnassa ilmenneisiin ongelmiin vastataan nopealla aikataululla EU-tasolla ja suhtautuu avoimesti eri vaihtoehtoihin energia-hintojen alentamiseksi ja markkinoiden epävarmuuden ja riskien vähentämiseksi. On tärkeää, että kriisitoimet eivät luo epävarmuutta puhtaan energian investointien toteutumiselle ja energiamarkkinoiden toimivuudelle ja että riittävistä kannustimista päästöttömän energian investointeihin huolehditaan. Tärkeää on myös, että poikkeustoimenpiteet ovat ajallisesti tarkkaan rajattuja. Suomi suhtautuu sähkömarkkinamallin kehittämiseen avoimesti ja katsoo, että sähkömarkkinamallin kehittämisellä on keskeinen rooli vihreän siirtymän edistämisenä ja kriisinkestävyyden takaajana.

Neuvosto saa **EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) suhteista** komission tilannekatsauksen, joka keskittyy Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan täytäntöönpanosta komission ja UK:n välillä saavutettuun yhteisymmärrykseen. Neuvoston on määrä hyväksyä myös kaksi neuvoston päätöstä, joilla vahvistetaan unionin kannat erosopimuksen sekakomitean ja sen neuvoa-antavan yhteisen työryhmän kokouksia varten. Suomi pitää pöytäkirjan täytäntöönpanosta saavutettua yhteisymmärrystä (Windsorin puitteisto) tervetulleena. Puitteisto pysyy sekä erosopimuksen että sen liitteenä olevan pöytäkirjan määräysten puitteissa ja on Suomen hyväksyttävissä. Valtioneuvoston arvion mukaan vain Pohjois-Irlantiin sovellettavassa puitteistossa on kyse toimista, joilla pyritään varmistamaan erosopimuksen liitteenä olevan pöytäkirjan asianmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen. Järjestelyn yleisen poliittisen merkittävyyden vuoksi valtioneuvosto tulee kuitenkin saattamaan asian eduskunnalle tiedoksi myös perustuslain 97 §:n mukaisella E-selvityksellä.

Kokouksessa jatketaan **neuvoston vuosittaista oikeusvaltiovuoropuhelua**. Esillä ovat komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut Slovakian, Suomen, Belgian, Bulgarian ja Tšekin osalta. Oikeusvaltiokertomukseen pohjautuva säännönmukainen, yhdenmukaisiin sääntöihin pohjautuva vuoropuhelu jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteen kehityskuluista sekä myös parhaista käytänteistä yleisten asioiden neuvostossa on oleellinen osa unionin yhteistä oikeusvaltiopolitiikkaa. Suomelle on tärkeää, että jäsenvaltioita puolueettomasti ja yhdenmukaisesti kohtelevaa komission oikeusvaltiokertomusta hyödynnetään neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun pohjana myös jatkossa. Suomi jatkaa määrätietoista vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään unionissa tiukasti kiinni.

Lisäksi neuvosto keskustelee **vuoden 2023 eurooppalaisesta ohjausjaksosta** puheenjohtajavaltion neuvoston toimista laatiman yhteenvetoraportin pohjalta. Puheenjohtajavaltio esittelee ohjausjakson päivitetyn etenemissuunnitelman. Euroalueen talouspolitiikkaa koskeva suositusehdotus toimitetaan Eurooppa-neuvostolle. Suomi ottaa puheenjohtajan yhteenvetoraportin sekä päivitetyn etenemissuunnitelman tiedoksi. Euroalueen suositukset ovat Suomen hyväksyttävissä.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut kuin lainsäädäntöasiat

23. ja 24. maaliskuuta 2023 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu:

päätelmät

s. 4

Keskustelu

EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet s. 7

a) Neuvoston päätös brexit-erosopimuksella perustetussa neuvoa-antavassa yhteisessä työryhmässä EU:n puolesta otettavasta kannasta työryhmän työjärjestyksen muuttamiseen

Hyväksyminen

b) Neuvoston päätös brexit-erosopimuksella perustetussa sekakomiteassa EU:n puolesta otettavasta kannasta hyväksyttäviin päätöksiin sekä annettaviin suosituksiin ja yhteisiin ja yksipuolisiin julistuksiin

Hyväksyminen

Eurooppalainen ohjausjakso s. 12

a) Yhteenveto vuoden 2023 eurooppalaiseen ohjausjaksoon liittyvistä neuvoston toimista

Keskustelu

b) Eurooppalaisen ohjausjakson 2023 päivitetty etenemissuunnitelma

Puheenjohtajavaltio esittelee

c) Ehdotus suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta 2023

Toimittaminen Eurooppa-neuvostolle

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu

s. 15

Keskustelu

Muut asiat

Kokouksen yhteydessä järjestetään epävirallinen ministerilounas Ukrainan varapääministerin kanssa.

Valtioneuvoston kanslia

Muistio

EU/5/2023-VNK-20

Landes Sonja

14.3.2023

Eurooppa-neuvoston 23.-24.3.2023 valmistelu; päätelmäluonnos

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 22.3.2023

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto käy keskustelun 23.-24. maaliskuuta järjestettävän Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta. Kokouksessa käsiteltävä versio päätelmäluonnoksesta jaettaneen jäsenmaille 20. maaliskuuta.

Suomen kanta

Ukraina

Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. EU:n tulee edelleen johdonmukaisesti lisätä pakotteita Venäjää kohtaan Venäjän aggression jatkuessa. Suomi pitää tärkeänä pakotteiden tehokasta toimeenpanoa ja pakotteiden kiertämisen estämistä. Suomi tukee pyrkimyksiä saada Venäjä ja sen edustajat vastuuseen laittomasta hyökkäyssodasta ja sen vaikutuksista, mukaan lukien sodan aiheuttamien vahinkojen korvaaminen. Suomi on valmis tarkastelemaan myönteisesti uusia esityksiä Ukrainalle annettavan tuen kasvattamiseksi ja Ukrainan asevoimien tukemiseksi Euroopan rauhanrahaston rahoitusta hyödyntäen. Suomi on valmis tutkimaan yhteishankintojen käyttöä Ukrainan tukemiseksi.

Kilpailukyky, sisämarkkinat ja talous

Suomi katsoo, että reilu kilpailu, toimivat sisämarkkinat ja nykyisten EU-varojen tehokas käyttö ovat EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvyn perusta ja avainasemassa nykyisten ja tulevien haasteiden ratkaisemisessa. Suomi katsoo, että EU:n teknologisen johtajuuden ja globaalin kilpailukyvyn tueksi tarvitaan osaamista. Suomi katsoo, että avoimella ja sääntöihin perustuvalla kaupalla on keskeinen rooli EU:n kilpailukyvyn turvaamisessa ja

vihreän siirtymän tukemisessa. On tärkeää, että EU säilyy jatkossakin avoimena kansainväliselle kaupalle ja investoinneille ja edistää kansainvälisessä kaupassa tasavertaisia toimintaedellytyksiä.

Suomi katsoo, että nykyisessä tilanteessa EU:n varoja tulee voida hyödyntää mahdollisimman joustavasti EU:n kilpailukyvyyn, resilienssin ja vihreän siirtymän edistämiseen.

Energia

Suomi pitää tärkeänä, että energiamarkkinoiden toiminnassa ilmenneisiin ongelmiin vastataan nopealla aikataululla EU-tasolla ja suhtautuu avoimesti eri vaihtoehtoihin energiahintojen alentamiseksi ja markkinoiden epävarmuuden ja riskien vähentämiseksi. Suomi pitää tärkeänä, että kriisitoimet eivät luo epävarmuutta puhtaan energian investointien toteutumiselle ja energiamarkkinoiden toimivuudelle ja että riittävästä kannustimista päästöttömän energian investointeihin huolehditaan. Tärkeää on myös, että poikkeustoimenpiteet ovat ajallisesti tarkkaan rajattuja. Suomi suhtautuu sähkömarkkinamallin kehittämiseen avoimesti ja katsoo, että sähkömarkkinamallin kehittämisellä on keskeinen rooli vihreän siirtymän edistäjänä ja kriisinkestävyyyden takaajana.

Pääasiallinen sisältö

Ennakkotietojen mukaan maaliskuussa Eurooppa-neuvosto keskustelee Ukrainasta, kilpailukyvyistä, sisämarkkinoista ja taloudesta, energiakysymyksistä sekä mahdollisesti muista ajankohtaisista aiheista kuten helmikuun ylimääräisen Eurooppa-neuvoston seurannasta muuttoliikkeen osalta. Eurooppa-neuvosto käy keskustelun YK:n pääsihteerin António Guterresin kanssa. Lisäksi Eurooppa-neuvoston yhteydessä järjestetään eurohuippukokous.

Ukrainan osalta Eurooppa-neuvosto palaa Venäjän Ukrainaan kohdistamaan hyökkäys-sotaan ja sen vaikutuksiin. Tämä sisältää niin EU:n vastauksen Venäjän hyökkäykseen, ml. pakotteet ja niiden kiertämisen ehkäisy sekä vastuuvollisuuden varmistaminen, EU:n tuen Ukrainalle eri muodoissaan ml. ammuksien sekä sodan globaaleihin vaikutuksiin vastaamisen.

Kilpailukyvyyn, sisämarkkinoiden ja talouden osalta Eurooppa-neuvoston on tarkoitus jatkaa keskustelua joulukuun 2022 ja helmikuun 2023 päätelmiensä pohjalta. Keskustelua on tarkoitus käydä Euroopan pitkän aikavälin strategiasta kilpailukyvyyn ja tuottavuuden lisäämiseksi ja sisämarkkinoiden täyden potentiaalin hyödyntämisestä. Keskustelua jatketaan talouden, teollisuuden ja teknologian kehittämisestä vihreän ja digitaalisen siirtymän mahdollistamisesta. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käydä strateginen keskustelu kauppapolitiikasta ja sen merkityksestä EU:n kilpailukyvyille. Eurooppa-neuvosto tarkastelee myös talouspolitiikan koordinaatiokehikkoa, eurooppalaista ohjausjaksoa sekä euroalueen talouspolitiikkaa.

Energian osalta Eurooppa-neuvosto on tarkoitus saada tilannekatsaus korkeisiin energiahintoihin, kaasun kulutuksen vähentämiseen ja toimitusvarmuuteen sekä venäläisestä fossiilisista polttoaineista irtaantumiseen kohdistuvien toimien toteutumisesta sekä keskustella ensi lämmityskauteen varautumisesta. Eurooppa-neuvosto käy keskustelua myös vihreän siirtymän vauhdittamisesta ml. sähkömarkkinauudistus.

Muut asiat

Eurooppa-neuvosto on tarkoitus saada muuttoliikkeen osalta tilannekatsaus helmikuun 2023 päätelmiensä toimeenpanoon.

Eurooppa-neuvosto saa katsauksen Turkin ja Syyrian maanjäristyksen uhrien avuksi järjestetystä avunantokonferenssista.

Eurooppa-neuvosto voi keskustella muista ajankohtaisista ulkosuhdeasioista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.-17.3.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Päätelmäluonnos 6079/23 CO EUR-PREP 7

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sonja Landes / VNEUS puh. 0295 161104

VAHVA-tunnus

EU/5/2023

Liitteet

Viite

Ulkoministeriö

Perusmuistio

EU/3/2023-UM-34

Heikkilä Hanna

14.3.2023

Yleisten asioiden neuvosto 21.3.2023; Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteet

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.3.2023

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvosto saa Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan (UK) suhteista komission tilannekatsauksen, joka keskittyy Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskevan pöytäkirjan täytäntöönpanosta komission ja UK:n välillä saavutettuun yhteisymmärrykseen.

Windsorin puitteistoksi (Windsor Framework) nimetty järjestely julkistettiin 27.2.2023. Valtioneuvoston arvion mukaan vain Pohjois-Irlantiin sovellettavassa puitteistossa on kyse toimista, joilla pyritään varmistamaan erosopimuksen liitteenä olevan pöytäkirjan asianmukainen täytäntöönpano ja soveltaminen. Järjestelyn yleisen poliittisen merkittävyyden vuoksi valtioneuvosto tulee kuitenkin saattamaan asian eduskunnalle tiedoksi myös perustuslain 97 §:n mukaisella E-selvityksellä, jossa kuvataan tätä perusmuistiota tarkemmin puitteiston keskeinen sisältö.

Puitteistossa sovitut yhteiset toimenpiteet on tarkoitus vahvistaa erosopimuksella perustetun EU:n ja UK:n välisen sekakomitean päätöksellä. Tavoitteena on, että sekakomitea kokoontuisi hyvissä ajoin ennen 10.4.1998 allekirjoitetun Pitkänperjantain rauhansopimuksen 25-vuotisjuhlallisuuksia. Näin ollen neuvoston on määrä hyväksyä myös kaksi neuvoston päätöstä, joilla vahvistetaan unionin kannat erosopimuksen sekakomitean ja sen neuvoa-antavan yhteisen työryhmän kokouksia varten.

Suomen kanta

Suomi pitää pöytäkirjan täytäntöönpanosta saavutettua yhteisymmärrystä (Windsorin puitteisto) tervetulleena. Puitteisto pysyy sekä erosopimuksen että sen liitteenä olevan pöytäkirjan määräysten puitteissa ja on Suomen hyväksyttävissä.

Suomi yhtyy komission arvioon siitä, että Windsorin puitteisto vastaa Pohjois-Irlannin si-dosryhmien ja elinkeinoelämän konkreettisiin huoliin EU:n sisämarkkinoiden yhtenäisyyttä ja tulliliiton toimintaa vaarantamatta. Pöytäkirjan täytäntöönpanon ja soveltamisen aktiivi-seen valvontaan on silti jatkossakin kiinnitettävä erityistä huomiota.

On tärkeää pyrkiä kokonaisvaltaisesti positiiviseen, vakaaseen ja vahvaan EU-UK-suh-teeseen. Windsorin puitteisto edesauttaa osaltaan kokonaissuhteen kehittämistä. Suomi suhtautuu avoimesti ja rakentavasti EU-UK-suhteen kehittämiseen ja korostaa jatkossa-kin EU:n yhtenäisyyden merkitystä.

Pääasiallinen sisältö

EU-UK-suhde on Britannian EU-eron jälkeen kärsinyt jännitteistä. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on jossain määrin lisännyt UTP-koordinaatiota, mutta kokonaisvaltaisen tasa-painon löytäminen suhteeseen on ollut haasteellista.

Suhde pohjautuu kahteen sopimukseen: 1.2.2020 voimaan tulleeseen UK:n erosopimuk-seen, jolla puretaan UK:n jäsenyyssajan velvoitteet ja sovitaan Pohjois-Irlannin rajan jär-jestämisestä, sekä kauppaa- ja yhteistyösopimukseen (TCA), joka käsittelee EU:n ja UK:n nykysuhdetta.

Sopimuksista TCA toimii pääosin tarkoitetulla tavalla. Haasteet suhteessa ovat johtuneet pitkälti UK:n haluttomuudesta panna täytäntöön erosopimuksen liitteenä olevaa Irlan-tia/Pohjois-Irlantia koskevaa pöytäkirjaa sekä UK:n hallituksen tekemästä lakiesityksestä (Northern Ireland Protocol Bill), joka rikkoo pöytäkirjassa sovittua.

Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirja on erosopimuksen erottamaton osa. Pöytä-kirjan tavoitteena on varmistaa, että vuoden 1998 rauhansopimusta (ns. Pitkäperjantain sopimus) kunnioitetaan, että vältetään niin sanottu kova raja Irlannin saarella, että saaren etelä- ja pohjoisosien välistä yhteistyötä voidaan jatkaa, eikä EU:n sisämarkkinoiden toi-mintaa vaaranneta. Pöytäkirjaa alettiin soveltaa siirtymäajan jälkeen 1.1.2021. Sen nojalla Pohjois-Irlanti on edelleen tavaroiden vapaan liikkuvuuden osalta EU:n sisämarkkinoilla, joiden toimintaa ja eheyttä EU:n on ehdottomasti suojeltava. Kovan rajan välttämiseksi Irlannin ja Pohjois-Irlannin välillä, päädyttiin ratkaisuun, jossa tulliraja on Irlanninmerellä. Pohjois-Irlannissa jatketaan näin ollen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevan EU-lain-säädännön soveltamista, mutta Pohjois-Irlanti kuuluu kuitenkin UK:n tullialueeseen. Tämä tarkoittaa, että vientiin Britanniasta Pohjois-Irlantiin tuli uusia merkittäviä asiakirja- ja tar-kastusvaatimuksia EU:n sisämarkkinoiden suojelemiseksi.

UK oli pitkään haluton Pohjois-Irlannin pöytäkirjan täytäntöönpanoon ja soveltamiseen, ja halusi neuvotella pöytäkirjan kokonaan uudelleen. Lisäksi UK:n hallitus esitteli 13.6.2022 Pohjois-Irlannin pöytäkirjaa koskevan lakiesityksen (em. Northern Ireland Protocol Bill), joka toteutuessaan jättäisi yksipuolisesti pöytäkirjan keskeiset osat soveltamatta. Lakieh-dotuksen pöytäämisen johdosta EU pani osaltaan vireille pöytäkirjan puutteellista täytän-töönpanoa koskevat rikkomusmenettelyt.

Jäsenvaltiot ovat olleet täysin yhteneviä kannassaan ja systemaattisesti tukeneet komis-sion lähestymistapaa, joka perustui ratkaisujen etsimiseen pöytäkirjan mahdollistamien joustojen puitteissa.

Keskusteluja pöytäkirjan täytäntöönpanosta on käyty pöytäkirjan voimaan tulon jälkeen. EU teki kattavan ratkaisupakettiehdotuksen lokakuussa 2021. Oltuaan pysähdyksissä helmikuusta 2022 lähtien keskustelut pöytäkirjan täytäntöönpanosta käynnistyivät uudel-

leen EU:n ja UK:n välillä syksyllä 2022. Pääministeri Sunak osoitti edeltäjiään joustavam-
paa lähestymistapaa ja 27.2.2023 Sunak ja komission puheenjohtaja von der Leyen pys-
tyivät ilmoittamaan yhteisymmärryksen löytymisestä. Yhteisymmärryksen muodostava
laaja paketti nimettiin Windsorin puitteistoksi (Windsor Framework). UK:n toiveesta pöy-
täkirjaa saa jatkossa niin halutessaan kutsua myös kansallisessa lainsäädännössä tällä
termillä.

Yhteisymmärryksen mahdollistaneen puitteiston elementit ovat hyvin lähellä sitä, mitä ko-
missio jo lokakuussa 2021 UK:lle esitti. Peruslogiikka on joustojen ja suojatoimien välinen
tasapaino. Joustot ovat mahdolliset vasta, kun suojatoimet on saatu paikoilleen. Tulleja
koskevalle ratkaisulle keskeistä on Pohjois-Irlantiin kulutettavaksi jäävien tavaroiden erot-
taminen ja näitä koskevat kevennetyt tullimenettelyt, minkä mahdollistaa mm. EU:n pääsy
UK:n tullin tietokantaan. SPS-helpotukset ovat mahdollisia pakkausmerkintöjen ja tarkas-
tuspisteiden myötä. Myös arvonlisäveron ja valmisteveron osalta löydettiin sopu, valtion-
tukia selvennettiin ja sovittiin lääkkeiden saatavuuden parantamisesta Pohjois-Irlannissa.
Tariffikiintiötä koskevaa asetusta muutetaan niin, että UK:sta voi viedä terästä Pohjois-
Irlantiin EU:n tariffikiintiön alla.

Puitteistossa Pohjois-Irlantiin kulutettavaksi jäävät tavarat erotetaan niistä tavaroista, joilla
on riski päätyä EU:n sisämarkkinoille. Siinä määritellään eri tavoin ”vähäriskiset” tuotteet
ja toimintatavat. Nk. vähäriskisten tuotteiden ja toimijoiden osalta otetaan käyttöön keven-
netyt tullimenettelyt ja vähennetään mm. tullaustarkastuksia. Edellytyksenä on muun mu-
assa, että tuotteet on merkitty selvästi vain UK:n markkinoille tarkoitetuiksi. Lisäksi EU ja
UK sopivat tehostetusta markkinavalvonnasta. Helpotukset otetaan käyttöön vasta kun
UK on täyttänyt tietyt ennakoedellytykset. Helpotukset koskevat muun muassa luotettu-
jen toimijoiden kuljettamia tuotteita sekä paketteja, elintarvikkeita, siemenperunoita, maa-
ja metsätalouskoneita ja lemmikkieläimiä. Arvonlisäveron ja valmisteverojen osalta huo-
mioidaan aiempaa paremmin Pohjois-Irlannin asema osana UK:n sisämarkkinoita ja sel-
vennetään mm. UK:n verokannan soveltumismahdollisuuksista tietyin edellytyksin mm.
kiinteään omaisuuteen asennettavien tuotteiden osalta (esim. ilmalämpöpumput) sekä
pienyritysten osalta, etämyyntituotteiden ja alkoholituotteiden osalta. Lisäksi luodaan te-
hostettu tiedonvaihtomekanismi verotusasioissa. Valtiontukien osalta selvennettiin EU- ja
UK-tukien soveltumista Pohjois-Irlannissa. Lisäksi sovittiin lääkkeiden saatavuuden pa-
rantamisesta Pohjois-Irlannissa.

Pohjois-Irlannin ääntä kuullaan paremmin mm. parantamalla Pohjois-Irlannin sidosryh-
mien osallistumista pöytäkirjan ja puitteiston täytäntöönpanon sekä uuden Pohjois-Irlan-
nissa sovellettavan EU-lainsäädännön valmistelun seurantaan. Lisäksi puitteisto sisältää
ns. Stormont Brake –häätäjarrumekanismin. Mekanismi koskee vain poikkeuksellisia tilan-
teita, joissa EU muuttaa merkittävällä tavalla Pohjois-Irlannissa dynaamisesti sovelletta-
vaa EU-lainsäädäntöä. Edellytykset hätäjärrun käytölle ovat sekä ajallisesti että sovelta-
misalaltaan erittäin rajatut. Mekanismi on käytettävissä vain, jos Pohjois-Irlannissa on toi-
miva aluehallitus. Mekanismin käyttöön liittyvät erimielisyydet ratkotaan tarvittaessa ero-
sopimuksen riitojenratkaisumenettelyssä. EU-tuomioistuimen rooliin EU-oikeuden tulkin-
taa koskevien riitojen ylimpänä ratkaisijana ei ole tullut muutoksia.

Keskeisenä instrumenttina puitteistossa sovittujen yhteisten toimien vahvistamisessa käy-
tetään erosopimuksella perustetun sekakomitean päätöstä. Pöytäkirjaan tehdään kolme
täydennystä, jotka perustuvat erosopimuksen 164 artiklassa annettuun mahdollisuuteen
tehdä vuoden 2024 loppuun mennessä päätöksiä sopimuksen muuttamisesta ”virheiden
korjaamiseksi, puutteiden tai muiden epäkohtien poistamiseksi tai sellaisiin tilanteisiin
puuttumiseksi, jotka eivät olleet ennakoitavissa tämän sopimuksen allekirjoitushetkellä” ja
joilla ”ei saa muuttaa tämän sopimuksen olennaisia kohtia”. Samalla sekakomitea muok-
kaa myös aiempaa päätöstään, jossa laajennetaan nk. riskittömien tuotteiden ja toiminta-
tapojen määritelmää sekä osapuolten ja yritysten velvollisuuksia, joilla varmistetaan, että
EU:n sisämarkkinoille ei aiheudu riskejä. Lisäksi hyväksytään joukko ei-sitovia asiakirjoja,

kuten suosituksia, lausumia ja julistuksia, joilla indikoidaan osapuolten tahtotila toimien täyttämiseksi ja jotka muodostavat näin merkittävän osan ratkaisupaketista.

Puitteistoon sisältyy myös kolme erikseen tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää neuvoston ja parlamentin asetusta lääkkeiden, terveys- ja kasvinsuojelutoimien (SPS-toimet) sekä EU:n tullikiintiöiden käytön osalta sekä yksi komission täytäntöönpanoasetus, joka koskee SPS-toimia. Säädösten soveltamisala on rajattu vain Pohjois-Irlantiin ja siellä pöytäkirjan nojalla jo sovellettavaan EU-lainsäädäntöön.

Osana yhteisymmärrystä UK on luvannut pysäyttää Pohjois-Irlannin pöytäkirjaa (em. Northern Ireland Protocol Bill) koskevan lakiesityksensä käsittelyn, jolloin se raukeaa parlamentin käynnissä olevan istuntokauden päättyessä. Tämän myötä EU:lla ei olisi tarvetta viedä eteenpäin lakiehdotuksen pöytäamisestä johtuvia rikkomusmenettelyjä.

EU pyrkii positiiviseen, vakaaseen ja vahvaan suhteeseen UK:n kanssa. EU:n ja UK:n intressit ovat yhteneväiset Euroopan turvallisuutta ja monia globaaleja kysymyksiä koskien. Windsorin puitteiston nähdään asianmukaisesti täytäntöön pantuna edesauttavan osaltaan merkittävästi uuden sivun kääntämistä kokonaissuhteessa ja etenemistä myös suhteen muilla osa-alueilla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätösten aineellisena oikeusperustana on SEU 50 artikla, joka toimii myös erosopimuksen oikeusperustana. Menettelyllisenä oikeusperustana on SEUT 218 artiklan 9 kohta, jonka nojalla neuvosto vahvistaa kv. sopimuksilla perustetuissa elimissä unionin puolesta esitettävät kannat.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentilla ei ole varsinaista roolia erosopimuksen täytäntöönpanossa. Se on pidetty asiasta informoituna SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Puitteistoon liittyvien kolmen säädösehdotuksen käsittelyyn se osallistuu normaaliin tapaan tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.-17.3.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Erosopimusta ja pöytäkirjaa on käsitelty tunnuksen E 125/2016 vp alla lähetetyissä kahdeksassatoista E-selvityksessä. Artiklakohtaisesti lopullinen sopimus ja pöytäkirja on avattu selvityksessä EJ 22/2019 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ei suoria vaikutuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

- Neuvoston päätös unionin puolesta sekakomiteassa esitettävästä kannasta (ST7199/23+COR1+ADD1, COR1)
- Neuvoston päätös unionin puolesta neuvoa-antavassa yhteisessä työryhmässä esitettävästä kannasta (ST7196/23 +ADD1)
- Neuvoston ja parlamentin asetusehdotus (lääkkeet) (ST6928/23+COR1)
- Neuvoston ja parlamentin asetusehdotus (SPS-toimet) (ST6931/23+COR 1+ADD 1, COR 1)
- Neuvoston ja parlamentin asetuksen muutosehdotus (tariffikiintiöt) (ST 6932/23+COR 1+ADD 1, COR 1)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Aleksi Vakkuri/UM, p. 0295 350 627
 Johannes Leppo/VNK, p. 0295 160335
 Kristiina Kauppinen/UM, p. 0295 351 826

VAHVA-tunnus

EU/3/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Eurooppalainen ohjausjakso 2023

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.3.2023

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eurooppalaiseen ohjausjaksoon liittyen

1. käydään näkemystenvaihto puheenjohtajan esittelemän yhteenvetoraportin pohjalta vuoden 2023 eurooppalaiseen ohjausjaksoon liittyvistä neuvoston toimista.
2. neuvoston puheenjohtajavaltio Ruotsi esittelee vuoden 2023 eurooppalaista ohjausjaksoa koskevan päivitetyn etenemissuunnitelman.
3. Eurooppa-neuvostolle toimitetaan hyväksyttäväksi euroalueen talouspolitiikkaakoskeva suositusehdotus, josta on keskusteltu valtiovarainministerien ECOFIN-neuvoston kokouksessa 17.1.2023. Eurooppa-neuvoston jälkeen suositus hyväksytään muodollisesti neuvostossa.

Suomen kanta

Suomi ottaa puheenjohtajan yhteenvetoraportin ja eurooppalaista ohjausjaksoa 2023 koskevan etenemissuunnitelman tiedoksi. Euroalueen suositukset ovat Suomen hyväksyttävissä.

Valtioneuvostoon EU-selonteon (2021:4) mukaan jäsenvaltioiden talouspolitiikan koordinoinnissa eurooppalainen ohjausjakso on keskeinen. Eurooppalainen ohjausjakso on ensisijainen väline maiden välisten erojen tasaamiseksi, työllisyyden sekä sosiaalisen koheesion edistämiseksi ja euroalueen vakauden ylläpitämiseksi. Suomi tukee YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) huomioimista osana eurooppalaista ohjausjaksoa ja pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan ohjausjakson toiminnan tasapainoiseen kehittämiseen niin, että se lähtökohtaisesti keskittyy talouspolitiikan koordinaatioon, mutta huomioi paremmin taloudellisten, sosiaalisten, työllisyys- ja ympäristötoimenpiteiden ja -

politiikkojen vaikutukset toisiinsa sekä edistää ekologista jälleenrakentamista. Osana talouspolitiikan ohjausjaksoon liittyvää valmistelua käydään tiivistä vuoropuhelua eri tahojen, kuten työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Prosessi ei kuitenkaan saisi kokonaisuutena ylikuormittaa

EU-selonteon mukaan eurooppalainen ohjausjakso on keskeinen väline myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpanon seurannassa.

Pääasiallinen sisältö

1. Yhteenvetoraportissa esitellään vuoden 2023 eurooppalaista ohjausjaksoa, joka käynnistyi 22.11.2022 julkaistulla syyspaketilla. Syyspakettiin kuului vuotuinen kestävä kasvun selvitys, varoitusemekanismia koskeva kertomus, ehdotus yhteiseksi työllisyysraportiksi ja euroalueen suositus.

Asiakirja ei ole vielä saatavilla.

2. Vakiintuneen käytännön mukaisesti neuvoston puheenjohtajamaat laativat etenemissuunnitelman, jossa hahmotellaan eurooppalaisen ohjausjakson tärkeimmät vaiheet. Suunnitelmassa vuoden 2023 ohjausjaksolle on otettu huomioon muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineen mukanaan tuomat muutokset ohjausjaksolle.

Etenemissuunnitelman tavoitteena on varmistaa, että kaikki asiaankuuluvat neuvoston kokoonpanot ja niiden valmistelevat elimet työskentelevät koordinoitusti ja johdonmukaisesti valmistellakseen ohjausjaksoa koskevia Eurooppa-neuvoston keskusteluja perusteellisesti. Suunnitelma mahdollistaa myös sen, että yleisten asioiden neuvosto ja Coreper voivat valvoa prosessia.

Etenemissuunnitelma on jaettu kahteen osioon: ensimmäinen osio kattaa ajanjakson maaliskuun Eurooppa-neuvostoon saakka. Toinen osio on nyt päivitetty ja kattaa Eurooppa-neuvoston maaliskuun ja kesäkuun 2023 kokousten välisen ajanjakson.

Kesäkuun Eurooppa-neuvosta varten jäsenmaat toimittavat huhtikuun loppuun mennessä kansalliset uudistus- ja vakaus- tai lähentymisohjelmansa. Toukokuun lopussa komissio julkaisee kevätpakettinsa, joka sisältää komission maaraportit, maakohtaiset suositukset vuodelle 2023 ja mahdolliset syväanalyysit makrotalouden epätasapainoa koskevan menettelyn puitteissa. Kevätpaketin yhteydessä käsitellään myös vakaus- ja kasvusopimuksen toimeenpanoa. Komissio julkaisee lisäksi ehdotuksensa neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista. Maakohtaisten suositusten julkistamisen jälkeen ilmoitetaan niihin liittyvästä työnjosta eri komiteoiden kesken. Suositukset hyväksytään työllisyys, sosiaalipolitiikka, terveys- ja kuluttaja-asioiden, talous- ja rahoitusasioiden ja yleisten asioiden neuvostoissa kesäkuussa ennen Eurooppa-neuvoston kesäkuista kokousta ja talous- ja rahoitusasioiden hyväksyntää heinäkuussa.

3. Komissio esitteli suosituksensa euroalueen talouspolitiikkaa koskeviksi suosituksiksi osana 22.11.2022 julkaistua komission syyspakettia, joka käynnisti vuoden 2023 ohjausjakson. Jäsenmaat ovat keskustelleet suosituksista valmistelemissa komiteoissa joulutammikuussa ennen euroryhmän ja talous- ja rahoitusasioiden neuvoston käsittelyä.

Suosituksessa euroalueen jäsenvaltioita kehoitetaan välttämään laaja-alaista tukea kokonaiskysynnän tukemiseksi sekä kohdentamaan ja koordinoimaan paremmin finanssipoliittisia toimia korkeisiin energiahintoihin vastaamiseksi. Suosituksessa ke-

hotetaan myös säilyttämään korkea julkisten investointien taso ja edistämään yksityisiä investointeja. Lisäksi suosituksessa kehoitetaan ottamaan huomioon palkkakehitys vallitsevan inflaation tilassa toissijaisten inflaatiovaikutusten välttämiseksi ja varmistamaan, että yrityksille annettava tuki energiakriisin seurauksena on kustannustehokasta, tilapäistä ja kohdennettua. Jäsenmaita kehoitetaan myös säilyttämään makrotaloudellinen vakaus, ylläpitämään talouden luottokanavia ja välttämään rahoituksen pirstoutumisen riskiä sekä jatkamaan pankkiunionin loppuunsaattamista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.–17.3.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Updated roadmap on the European Semester 2023

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Olli Palmén, VM, 029 553 0593
Finanssineuvos Laura Vartia, VM, 029 553 0228

VAHVA-tunnus

EU/1489/2022

Liitteet -

Viite -

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/764/2022-VNK-5

Lamminmäki Anne

13.3.2023

Yleisten asioiden neuvosto 21.3.2023; neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu, maakohtainen keskustelu, näkemysten vaihto

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 21.3.2023

Eduskuntatunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komission 13.7.2022 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2022 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM (2022) 500 final) sisältää komission kolmannen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen. Kertomus koostuu EU:n tilannetta kokonaisuutena tarkastelevasta tiedonannosta, jossa esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä ja jokaista jäsenmaata koskevasta maakohtaisesta luvusta (27 kpl). Vuoden 2022 kertomukseen on sisällytetty kullekin jäsenvaltiolle osoitettuja suosituksia.

Maaliskuun yleisten asioiden neuvostossa on tarkoitus keskustella kertomuksen maakohtaisten lukujen pohjalta Slovakian, Suomen, Belgian, Bulgarian ja Tšekin osalta. Slovakian ja Suomen maakertomusten käsittely päättää ensimmäisen oikeusvaltiovuoropuhelukierroksen. Belgia, Bulgaria ja Tšekki aloittavat toisen vuoropuhelukierroksen, eli kyseessä on jo toinen kerta, kun maiden oikeusvaltiotilannetta tarkastellaan osana vuoropuhelua.

Edellisen kerran maakohtainen dialogi järjestettiin yleisten asioiden neuvostossa 13.12.2022, jolloin käsiteltiin Puolan, Portugalin, Romanian, Slovenian ja Ruotsin maakohtaiset luvut. Oikeusvaltiokertomuksen yleisestä osasta käytiin keskustelu syyskuun (20.9.2022) yleisten asioiden neuvostossa.

Suomen kanta

Valtioneuvoston EU-politiikkaa koskevan selonteon mukaisesti Suomi on aktiivinen demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta sekä perus- ja ihmisoikeuksia koskevissa asioissa.

Suomi pitää rohkaisevana, että komission laatiman kolmannen oikeusvaltiokertomuksen mukaan monissa jäsenvaltioissa voidaan katsoa tapahtuneen myönteistä oikeusvaltiokehitystä. Unionissa on kuitenkin edelleen jäsenvaltioita, joissa on järjestelmätason ongelmia.

Suomi jakaa komission näkemyksen siitä, että Venäjän hyökkäys Ukrainaun on entisestään korostanut demokraattisten arvojen, perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen merkitystä. Jo valtioneuvoston EU-selonteossa on tunnustettu yhteisten arvojen ja jäsenvaltioiden keskinäisen solidaarisuuden merkitys unionin kriisisietokyvyn perustana. Suomi jatkaa määrätietoista vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään unionissa tiukasti kiinni.

Oikeusvaltioperiaatteen soveltamiseen liittyvien ongelmien ennaltaehkäiseminen on ensiarvoista. Suomi pitääkin erittäin hyvänä, että komissio on kehittänyt ja vahvistanut oikeusvaltiokertomusta osoittamalla jäsenvaltioille kohdennettuja suosituksia. Suositusten avulla voidaan paitsi kannustaa jäsenvaltioita meneillään olevien uudistusten edistämässä, myös ohjata uudistuksiin niillä osa-alueilla, joilla tehtävät uudistukset ovat omiaan vahvistamaan oikeusvaltiotilannetta kyseissä maassa. On myöskin tärkeää, että nyt annetut suositukset ovat johdonmukaisia muiden EU-prosessien yhteydessä annettujen suositusten kanssa. Erilaiset oikeusvaltio-ongelmiin puuttuvat välineet tulisi nähdä toisiinsa täydentävinä. On hyvä, että suosituksissa edistymistä seurataan tulevien oikeusvaltiokertomusten yhteydessä.

Oikeusvaltiokertomukseen pohjautuva säännönmukainen, yhdenmukaisiin sääntöihin pohjautuva vuoropuhelu jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteen kehityskuluista sekä myös parhaista käytänteistä yleisten asioiden neuvostossa on oleellinen osa unionin yhteistä oikeusvaltiopolitiikkaa. Suomi pitää myös hyödyllisenä sitä, että oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa keskustellaan kertomuksesta ja sen parhaista käytännöistä oikeusosalalla. Suomen EU-puheenjohtajuuskauden aikana annettujen puheenjohtajan päätelmien mukaisesti oikeusvaltiovuoropuhelua tulisi arvioida vuoden 2023 loppuun mennessä. Suomalaiselle on tärkeää, että jäsenvaltioita puolueettomasti ja yhdenmukaisesti kohtelevaa komission oikeusvaltiokertomusta hyödynnetään neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelun pohjana myös jatkossa. Suomi pitää tärkeänä, että kertomusta ja siinä esitettyjä havaintoja voidaan hyödyntää jäsenvaltioiden kansallisen tason oikeusvaltiota käsittelevissä keskusteluissa.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltiotoimet ja tiedonanto oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa

Komissio on vastuussa sen valvomisesta, että EU:n perussopimuksia ja niiden nojalla hyväksytyjä toimia noudatetaan. Komissio on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista koskevassa työssä. Komissio on tehnyt tätä työtä laaja-alaisesti ja useita toisiaan täydentäviä välineitä käyttäen.

Komission vuonna 2019 antamassa tiedonannossa oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa todettiin, että komissio syventää oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvän kehityksen seurantaan jäsenvaltioissa toteuttamalla oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen, jonka osana se julkaisee vuosittain oikeusvaltiokertomuksen (E 17/2019 vp). Komission 30.9.2020 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2020) 580 final) sisälsi komission ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen (EJ 19/2020 vp). Toisen vuotuisen Euroopan unionin oikeusvaltiotilannetta käsittelevän oikeusvaltiokertomuksen komissio julkaisi 20.7.2021 (EJ 9/2021 vp).

Komission kolmas vuotuinen oikeusvaltiokertomus 2022

Komission kolmas vuotuinen oikeusvaltiokertomus käsittää yleiskatsauksen oikeusvaltiotilanteen kehityksestä EU:ssa ja 27 maakohtaista lukua, joissa arvioidaan jäsenvaltiokohtaista tilannetta ja vuoden 2021 jälkeen tapahtunutta kehitystä. Kertomuksessa tarkastellaan jäsenvaltioiden kehitystä neljällä oikeusvaltioperiaatteen keskeisellä osa-alueella; i) oikeuslaitos, ii) korruptiontorjuntakehitys, iii) tiedotusvälineiden moniarvioisuus ja vapaus, sekä iv) muut keskinäiseen valvontaan liittyvät institutionaaliset kysymykset. Tämän lisäksi kertomus sisältää v) katsauksen oikeusvaltioperiaatteen kehitykseen ja toimiin EU:ssa. Vuoden 2022 kertomuksessa tarkastellaan lisäksi ensimmäistä kertaa vaikoiluohjelmien käyttöä koskevia kansallisia valvontajärjestelmiä sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa.

Kertomus osoittaa, että monissa jäsenvaltioissa on jatkettu oikeusvaltion toimintaan liittyviä uudistuksia, joilla on pyritty vastaamaan kahdessa edellisessä kertomuksessa todettuihin haasteisiin. Joissakin jäsenvaltioissa on kuitenkin edelleen järjestelmätason haasteita.

Kolmanteen vuosikertomukseen sisältyy myös ensimmäistä kertaa kullekin jäsenvaltiolle osoitettuja suosituksia. Suositusten tavoitteena on tukea jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä edistää niin meneillään olevia kuin suunniteltuja uudistuksia sekä auttaa jäsenvaltioita tunnistamaan alueita, joilla uudistukset tai jatkotoimet ovat tarpeen. Suosituksilla pyritään edelleen vahvistamaan oikeusvaltiokertomuksen ongelmien ennaltaehkäisevää luonnetta ja niissä edistymistä seurataan tulevissa oikeusvaltiokertomuksissa. Kertomusta on kuvattu tarkemmin eduskuntaselvityksessä EJ 7/2022 vp.

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtainen luku: Oikeusvaltiotilanne Suomessa

Suomea koskevassa maakohtaisessa luvussa todetaan, että Suomen oikeuslaitos on edelleen hyvin riippumaton. Tuomioistuinvirasto suunnittelee toimintojensa kehittämistä tukeakseen vielä vahvemmin tuomioistuimia niiden työssä. Tuomioistuimet ovat saaneet lisärahoitusta koronapandemian aiheuttaman jutturuuhkan purkamiseksi, mutta resursien riittämättömyys ja monimutkaisten tapausten käsittelyn pituus nousevat esille.

Suomea pidetään edelleen yhtenä vähiten korruptoituneena maana koko maailmassa ja EU:ssa. Kansallinen korruptiontorjuntastrategia ja siihen liittyvä toimintasuunnitelma ovat parhaillaan täytäntöönpanovaiheessa. Osana korruptiontorjuntatyötä valmistellaan kansallista lainsäädäntöehdotusta vaikutusvallan väärinkäyttöön (trading in influence) liittyen. Korruptiotapausten tutkinnasta ja syyttämisestä vastaavien viranomaisten yhteis-

työ on toimivaa. Valtion virkamieslakiin on tehty muutoksia, jotka liittyvät uuteen palvelussuhteeseen siirtymistä ja sidonnaisuuksien ilmoittamista. Avoimuusrekisteriä koskeva hallituksen esitys on puolestaan edennyt eduskunnan käsiteltäväksi. Kertomuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että ministerien pyörövi-ilmion rajoittamista koskevan lakiesityksen sekä puolueita ja vaalirahoitusta koskevien lainmuutosten valmistelut ovat edelleen kesken.

Suomi tarjoaa journalisteille ja media-alan ammattilaisille lähtökohtaisesti vapaan ja suojatun toimintaympäristön. Media-alan sääntelyviranomaiset toimivat itsenäisesti. Julkisen palvelun tiedotusvälineen itsenäisyys on taattu lainsäädännöllisin suojatakein. Rikoslakiin tehdyillä muutoksilla helpotetaan puuttumista laittomiin uhkauksiin ja haavoittuviin uhreihin, kuten freelance-toimittajiin, kohdistuvaa maalittamista. Pääsyä asiakirjoihin on tarkoitus laajentaa julkisuuslakiin tehtävillä muutoksilla.

Suomessa sidosryhmät otetaan mukaan lainsäädännölliseen prosessiin merkityksellisellä tavalla, joskaan menettelyä ei katsota systemaattiseksi. Kertomuksessa tuodaan esille, että hallitus valmistelee Suomen demokrationpolitiikkaa koskevaa periaatepäättöstä, jossa käsitellään kattavasti myös kansalaisyhteiskunnan osallistumista. Paremman sääntelyn toimintaohjelman täytäntöönpanoa on jatkettu. Hallitus on myös käynnistänyt valmiuslain uudistusprosessin. Työn alla on myös ehdotus, jonka tarkoituksena on luoda riippumattomien valtuutettujen toimintaa tukeva oikeushallinnon erityisviranomainen. Kansalaisjärjestöjen rahoitusta koskeva uusi rahoitusmalli on myös valmisteilla.

Oikeusvaltiokertomuksen uutena elementtinä on kuluvana vuonna jäsenvaltiokohtaiset suositukset, joita komissio on osoittanut kullekin jäsenvaltiolle. Suomelle osoitetaan neljä suositusta, jotka koskevat kertomuksen osa-alueiden osalta oikeuslaitosta, korruptiontorjunnankehystä ja mediavapautta. Suomea koskevaa maalukua on kuvattu eduskuntaselvityksessä EJ 7/2022 vp.

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut: Oikeusvaltiotilanne Slovakiassa, Belgiassa, Bulgariassa ja Tšekissä.

Slovakiassa on jatkettu elpymis- ja palautumissuunnitelmassakin mainittuja oikeusalan reformeja. Käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on kansalaisten keskuudessa hyvin alhainen. Tuomarineuvoston jäsenten erottamiseen liittyvä järjestelmä aiheuttaa edelleen huolta. Slovakiassa valmistellaan lakimuutosta, jolla rajoitettaisiin ylimmän syyttäjän toimivaltaa kumota syyttävien viranomaisten päätöksiä yksittäisissä tapauksissa. Asianajajaliitto on raportoinut asianajajien kohtaamasta häirinnästä suorittaessa ammattiaan. Korruptionvastaisissa toimitissa edistyminen on hidasta, vaikka useita toimia sisältyy Slovakian elpymis- ja palautumissuunnitelmaan. Toimia korkean tason korruptiontorjunnan tehostamiseksi on jatkettu. Toisaalta huolta on herättänyt, kun syyttämättä jättämispäätöksiä tehtiin useissa korkean tason korruptiontapauksissa. Lisäksi syytökset siitä, että korruptiontutkimuksia olisi päätetty käynnistää poliittisin perustein, uhkaavat heikentää lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä ja korruptiontorjunnan tehokkuutta sekä kansalaisten luottamusta toimielinten integriteettiin. Kesällä 2022 hyväksytyt lainsäädäntöuudistukset lisäävät mediavapautta ja tiedotusvälineiden omistussuhteiden läpinäkyvyyttä. Huolta herättäviä seikkoja ovat muun muassa riski johtajien ja hallintoneuvostojen jäsenten nimittämiseen ja erottamiseen liittyvien menettelyjen politisoitumisesta. Slovakiassa toimittajien suojelua koskevan lainsäädäntöehdotuksen hyväksymistä on lykätty. **Error! Hyperlink reference not valid.** lainsäädäntöprosessin yleinen osallistavuus on edelleen huolestuttavan vähäinen. Kansalaisjärjestöjen rahoittamisen osalta **Error! Hyperlink reference not valid.** julkisten tukien järjestelmiä ei edelleenkään sovelleta organisaatioihin, jotka työskentelevät sukupuolten tasa-arvoon ja hlbtq-henkilöiden oikeuksiin liittyvien kysymysten parissa. Komissio antoi oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä Slovakialle kuusi suositusta, jotka jakaantuvat kertomuksen osa-alueiden osalta seuraavasti: oikeuslaitos, korruptiontorjunnankehys ja mediavapaus.

Belgiassa jatketaan aloitteita oikeuslaitoksen digitalisaation edistämiseksi vuoteen 2026 mennessä. Henkilöstö- ja taloudellisten resurssien puute on haaste oikeuslaitokselle ja Belgiassa on pyritty lisäämään oikeuslaitokselle osoitettuja resursseja. Tuomioistuimia koskevassa tilastoinnissa on puutteita ja se hankaloittaa oikeudenkäytön tehostamista, mutta hankkeita tilanteen parantamiseksi on käynnissä. Belgiassa ei ole käytössä kansallista korruptiontorjuntastrategiaa. Belgiassa ei ole myöskään kattavaa integriteettipoliitiikkaa, joka koskisi ministereitä ja heidän kabinettejaan sekä parlamentin jäseniä, ja nykyisissä käytäntöissä on edelleen puutteita. Lobbausta koskevan lainsäädännön uudistaminen on aloitettu ja väärinkäytöksistä raportoivien suojelua koskevan lainsäädännön uudistaminen on käynnissä. Vahva oikeudellinen kehys ja riippumattomat sääntelytahot varmistavat median moniarvoisuuden Belgiassa. Hiljattain annettu lainsäädäntö, jolla otetaan käyttöön uusia kieltäytymisperusteita ja viivytyksiä julkisia asiakirjoja koskevien pyyntöjen käsittelyssä, saattaa vaikuttaa tiedonsaantioikeuteen ja julkisten asiakirjojen saatavuuteen. Toimittajien työhön kohdistuvat uhat ja häirintä ovat kasvava uhka. Kansalaisyhteiskuntaa konsultoidaan säännöllisesti hallituksen aloitteiden yhteydessä, mutta kansalaisyhteiskunnan toimintatilasta asteittaisesta kaventumisesta on raportoitu. Komissio antoi oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä Belgialle neljä suositusta, jotka jakaantuvat kertomuksen osa-alueiden osalta seuraavasti: oikeuslaitos, korruptiontorjunnankehys ja mediavapaus.

Bulgarian hallitus on sitoutunut elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisesti ottamaan käyttöön tehokkaan mekanismin valtakunnansyyttäjän ja hänen varahenkilöidensä vastuuvollisuutta ja rikosoikeudellista vastuuta varten sekä oikeudellisen uudelleen-tarkastelun syyttäjän päätöksiin olla aloittamatta tutkintaa. Bulgariassa ylimmän tuomari-neuvoston toiminta ja tarve puuttua sen kokoonpanoon herättää kasvavaa huolta. Korruption vastainen komission toimintaan on suunniteltu uudistuksia korruptiotapausten tutkimuksen tehostamiseksi. Kansallisen korruptionvastaisen strategian toimeenpano on jatkunut. Bulgariassa ei ole vielä saatu vakuuttavia tuloksia korkean tason korruptiotapauksissa annetuista lopullisista tuomioista. Koronakriisin aikana tunnistettiin korruptioriskejä budjettivarojen hallintaan ja julkisiin hankintoihin liittyvillä sektoreilla. Valtion mainonnan läpinäkyvyys on edelleen ongelma, vaikka toimia avoimuuden lisäämiseksi on tehty. Bulgariassa harkitaan lainsäädäntöä tiedotusvälineiden omistussuhteiden läpinäkyvyyden parantamiseksi. Toimittajien työskentelytila on hieman parantunut edellisestä kertomuksesta, vaikkakin huolenaiheita edelleen esiintyy. Komissio antoi oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä Bulgarialle kuusi suositusta, jotka jakaantuvat kertomuksen osa-alueiden osalta seuraavasti: oikeuslaitos, korruptiontorjunnankehys ja mediavapaus.

Tšekissä on meneillään useita oikeuslaitosta koskevia uudistuksia. Valmisteilla olevan uudistuksen myötä valtakunnansyyttäjän ja muiden pääsyyttäjien toimikausi olisi määräaikainen ja heidän erottamiselleen asetettaisiin selkeät ehdot. Tuomareiden kurinpitomennettelyä ollaan uudistamassa siten, että päätöksiin olisi mahdollista hakea muutosta. Tuomareiden nimittämisprosessin tehty muutos on astunut voimaan. Oikeuslaitoksen digitalisaatiota edistävässä hankkeissa edetään hitaasti. Tšekissä ollaan uudistamassa korruptionvastaista strategiaa vuodelle 2023. Kaikkien nykyisen strategian ja toimintasuunnitelman toimenpiteiden tehokkaaseen ja johdonmukaiseen toimeenpanoon liittyy kuitenkin huolia. Uusi hallitus on sitoutunut uudistusten läpiviemiseen. **Error! Hyperlink reference not valid.** ei ole eettisiä sääntöjä, joiden varaan parlamentin jäsenten integriteetti-kehys voisi rakentua. Lisäksi virkamiesten ja hallituksen jäsenten karenssiajat ovat edelleen lyhyitä. Tšekissä vuonna 2021 hyväksytyt, tiedotusvälineiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevan läpinäkyvyyden lisäämistä koskevat säännöt odottavat edelleen täysimääräistä täytäntöönpanoa, ja omistajuutta ja eturistiriitoja koskevan täyden läpinäkyvyyden puute aiheuttaa edelleen huolta. Toimittajiin kohdistuva häirintä on yleistä. Tšekki ei ole vielä perustanut YK:n Pariisin periaatteiden edellyttämää kansallista ihmisoikeusinstituutiota. Komissio antoi oikeusvaltiokertomuksen yhteydessä

Tšekille kuusi suositusta, jotka jakaantuvat kertomuksen osa-alueiden osalta seuraavasti: oikeuslaitos (1), korruptiontorjunnankehitys (2), mediavapaus (2) ja muut keskinäiseen valvontaan liittyvät institutionaaliset kysymykset (1).

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannot eivät ole oikeudellisesti sitovia.

SEU 2 artiklassa määrätään unionin arvoista. SEU 9 artikla sisältää määräykset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. SEU 7 artiklassa määrätään menettelystä niiden tilanteiden varalta, joissa on selvä vaara, että jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, tai joissa jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Tiedonannon käsittelyn vastuuvaliokuntana toimii Euroopan parlamentissa kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

LIBE-valiokunta hyväksyi resoluutioluonnoksen vuoden 2022 oikeusvaltiokertomuksesta kokouksessaan 6.2.2023. Resoluutioluonnosta on tarkoitus käsitellä Euroopan parlamentin täysistunnossa maaliskuussa. Parlamentti hyväksyi komission vuoden 2021 oikeusvaltiokertomuksesta resoluution toukokuussa 2022.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 15.-17.3.3.2023

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan kirjallinen menettely

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje 17/2019 vp ja E jatkokirjeet 17/2019 vp, 6/2020 v, 19/2020 vp, 9/2021 vp, 7/2022 vp sekä SuVL 2/2019 vp).

Valtioneuvoston selvitys: Oikeusvaltiokysymykset Suomen puheenjohtajakaudella (E 16/2019 vp ja SuVL 2/2019 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n

jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säättäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannoilla ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) on tullut voimaan vuoden 2021 alussa. Tarkoituksena on luoda ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille. Asetusta sovelletaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sekä elpymis- ja palautumistukivälineeseen. Asetuksessa säädetään maksujen suorittamatta jättämisestä, pidättämisestä tai niiden takaisinperinnästä tilanteissa, joissa oikeusvaltion periaatteiden rikkominen jäsenvaltiossa vaikuttaa tai uhkaa vakavasti vaikuttaa unionin talousarvion moitteettomaan varainhoitoon tai unionin taloudellisten etujen suojaamiseen riittävän suoraan (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen).

Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 asetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa. Komissio on antanut maaliskuussa 2022 asetuksen soveltamista tarkentavat suuntaviivat. Suuntaviivoissa on avattu mm. ehdollisuusasetuksen puitteissa toteutettavien toimenpiteiden edellytyksiä ja oikeusvaltioehdollisuusasetuksen suhdetta muihin lainsäädäntöinstrumentteihin. Komissio on käynnistänyt muodollisesti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Komissio antoi asiassa ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi 18.9.2022. Komissio antoi 30.11.2022 arvionsa Unkarin korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanosta, jonka mukaan korjaavilla toimenpiteillä ei ole vastattu riittävällä tavalla Unkarissa havaittuihin puutteisiin. Komissio vahvisti aiemman arvionsa johtopäätökset neuvostolle 9.12.2022 toimitetussa kirjeensä. Neuvosto hyväksyi neuvoston täytäntöönpanopäätöksen kirjallisessa menettelyssä 15.12.2022.

Komissio antoi joulukuussa 2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on olemassa selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta SEU 7 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Puolaa on kuultu SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun menettelyn ensimmäisen vaiheen mukaisesti yleisten asioiden neuvostossa viisi kertaa, viimeksi helmikuussa 2022. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi lokakuussa 2022 (ks. tarkemmin E 7/2018 vp jatkokirjeineen).

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa viisi kertaa, viimeksi marraskuussa 2022. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi joulukuussa 2021 (ks. tarkemmin E 80/2018 vp).

Euroopan komissio julkaisi 19.5.2022 vuosittaisen tiedonannon Euroopan unionin oikeusalan tulostaulusta. Komissio on julkaissut tulostaulua vuodesta 2013 alkaen. Tulos-

taulussa esitetään vertaileva yleiskatsaus jäsenvaltioiden oikeuslaitosten tehokkuudesta, laadusta ja riippumattomuudesta, ja se on yksi EU:n välineistä, joilla tuetaan EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamista. Tulostaulun tarkoituksena on auttaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita parantamaan kansallisten oikeuslaitosten toimivuutta. Oikeuslaitoksia ei aseteta tulostaulussa paremmuusjärjestykseen. Oikeusalan tulostaulu on yksi keskeisistä tietolähteistä oikeusvaltiokertomuksessa. Eduskuntaa on tiedotettu tulostaulusta erillisellä E-kirjeellä (ks. tarkemmin E 147/2022 vp).

Euroopan komissio on vuodesta 2010 lähtien julkaissut EU:n perusoikeuskirjan soveltamista käsittelevän vuosikertomuksen. Vuodesta 2021 alkaen vuosikertomus keskittyy perusoikeuskirjan soveltamiseen ja vaikutuksiin jäsenvaltioissa tietyllä aihealueella. Vuoden 2021 kertomuksen teema oli perusoikeudet digitaalisella aikakaudella. Vuoden 2022 kertomus keskittyi kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin ja rooliin perusoikeuskirjassa taattujen oikeuksien suojelussa ja edistämisessä.

Asiakirjat

COM(2022) 500 final, SWD(2022) 526 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Jussi Mäkinen, puh: +358 50 573 2991
VNEUS, Anne Lamminmäki, puh: +358 50 430 0703

VAHVA-tunnus

EU/764/2022

Liitteet -

Viite -

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet